

تعیین عوامل مرتبط با قطع درمان در بیماران مبتلا به اختلالات اضطرابی و افسردگی

فرید ابوالحسنی شهرضا¹، ونداد شریفی²، لیلا معظمی گودرزی³، سیدجعفر موسوی نیا³، مرتضی جعفری نیا³، معصومه امین اسماعیلی⁴، ابوالفضل حاجی زادگان³، زهرا نوعی^{3*}

1- مؤسسه تحقیقات ملی سلامت، دانشگاه علوم پزشکی تهران 2- بیمارستان روزبه، دانشگاه علوم پزشکی تهران 3- مرکز سلامت روان جامعه‌نگر، دانشگاه علوم پزشکی تهران 4- مرکز تحقیقات ایدز ایران، دانشگاه علوم پزشکی تهران
* نویسنده مسؤل: تهران، میدان راه آهن، خیابان شوش، نرسیده به چهارراه وحدت اسلامی، جنب اورژانس تهران، مرکز بهداشتی درمانی شهید امامی، مرکز سلامت روان جامعه‌نگر، تلفن: 55685962 شماره: 55685961
پست الکترونیک: zahranooe@gmail.com

دریافت: 93/4/3 پذیرش: 93/7/10

چکیده

مقدمه: این پژوهش به منظور بررسی عوامل مرتبط با قطع درمان بیماران روان پزشکی انجام شد. **روش کار:** این مطالعه یک بررسی توصیفی-تحلیلی بود که با استفاده از داده‌های نرم‌افزار ثبت اطلاعات بیماران انجام شد. تعداد 2600 نفر بیمار مبتلا به اختلالات اضطرابی و افسردگی که از تاریخ بهمن ماه 1389 تا پایان دی ماه 1391 در مطب‌های پزشکان عمومی همکار مراکز سلامت روان جامعه‌نگر ویزیت شده بودند، در این مطالعه مورد بررسی قرار گرفتند. در این مطالعه، معیار قطع درمان، مراجعه نکردن بیمار تا 30 روز پس از تاریخ مقرر برای ویزیت بعدی او اختیار شد. باید خاطر نشان کرد که در این مطالعه، اطلاعات بیمارانی که فقط یک ویزیت داشتند از تحلیل خارج نشد. به منظور بررسی عوامل مؤثر بر بقا از تکنیک آماری تحلیل بقا استفاده شد و تأثیر عواملی چون سن، جنس، تحصیلات، نوع تشخیص، تعداد تشخیص‌ها، مرکز ارایه کننده خدمات بر قطع درمان بررسی شد. همچنین برای بررسی تأثیر پیگیری‌های تلفنی بر بقا از رگرسیون کاکس استفاده شد. یافته‌ها: میانه مدت زمان حضور بیماران در درمان، 32 روز بود که از 16 تا 600 روز در بین پزشکان مختلف متغیر بود. اگر در این مطالعه، اطلاعات بیمارانی که فقط یک ویزیت داشتند در تحلیل کنار گذاشته شود، میانه بقای بقیه بیماران 158 روز بود. سن بیمار، مطب ارایه دهنده خدمت و پیگیری‌های رابط درمان از عوامل مؤثر بر ماندگاری بیماران در درمان بود. نتیجه‌گیری: یافته‌ها نشانگر اهمیت نقش مؤثر برقراری یک ارتباط درمانی خوب با انجام پیگیری‌های تلفنی منظم بر بقای بیماران در درمان هستند.

کل واژگان: اختلالات افسردگی، اختلالات اضطرابی، مراقبت مشارکتی، قطع درمان

مقدمه

روانی هستند که 28/8% از جمعیت عمومی را در نقطه‌ای از زندگی‌شان مبتلا می‌سازند. مبتلایان به اختلالات اضطرابی، اختلالات شغلی و عملکردی معناداری نشان می‌دهند. این بیماران از خدمات سلامت عمومی نیز به مراتب بیشتر استفاده می‌کنند که منجر به صرف هزینه‌های بالاتر مالی می‌گردد (2). یکی از رویکردهای ارایه خدمات سلامت روان در مراقبت اولیه،

اختلالات افسردگی و اضطرابی در بیش از 25% از بیماران مراقبت اولیه رخ می‌دهند. این اختلالات هم از لحاظ اجتماعی و هم از لحاظ کارکرد جسمی نسبت به بسیاری از بیماری‌های جسمی مزمن چون دیابت، فشارخون، آرتروز و کمردرد ناتوان‌کننده‌تر هستند (1). مطالعات همه‌گیرشناسی نشان می‌دهند که اختلالات اضطرابی، شایع‌ترین طبقه اختلالات

در کشور ما نیز مدل مراقبت مشارکتی برای درمان اختلالات افسردگی و اضطرابی در مراکز سلامت روان جامعه‌نگر² دانشگاه علوم پزشکی تهران بکار گرفته شده است. هر یک از واحدهای همکار این مراکز (واحدهای مراقبت اولیه) که شامل یک پزشک عمومی و یک رابط درمان³ هستند با مشارکت و نظارت متخصصین CMHC به شناسایی و درمان اختلالات شایع روان‌پزشکی (افسردگی و اضطراب) در بین مراجعان خود می‌پردازند. پزشکان عمومی این مراکز برای شناسایی و درمان اختلالات اضطرابی و افسردگی آموزش داده شده‌اند و به صورت مداوم توسط روان‌پزشکان مراکز نظارت می‌شوند. در مواردی چون تشخیص سایکوز یا افسردگی یا اضطراب شدیدتر، پزشکان بیماران خود را برای دریافت خدمات تخصصی به مراکز سلامت روان جامعه‌نگر ارجاع می‌دهند. رابطان درمان، منشی پزشکان عمومی هستند و برای انجام پیگیری‌های تلفنی از روان‌شناسان مرکز، آموزش گرفته‌اند. همچنین رابطان درمان برای وارد کردن اطلاعات بیماران در نرم‌افزار ثبت اطلاعات بیماران نیز آموزش‌های لازم را دریافت نموده‌اند. مراکز سلامت روان جامعه‌نگر از سال 1389 به بیماران روان‌پزشکی از طریق واحدهای مراقبت اولیه خدمات ارایه داده‌اند.

متأسفانه قطع درمان روان‌پزشکی خیلی شایع است. نرخ برآورد شده قطع درمان در خدمات سرپایی روان‌پزشکی از 20 تا 60% متغیر است (11). حدود 50% بیماران روان‌پزشکی درمان خود را قطع می‌کنند و در این میان افراد مبتلا به اختلالات اضطرابی بیشتر در معرض قطع خودسرانه درمان قرار دارند. برای مثال نشان داده شده است که بیشتر از 85% از مبتلایان به فوبی اجتماعی که در یک جلسه اولیه مصاحبه شده بودند در جلسات پیگیری درمان حاضر نمی‌شدند (2). همچنین اگرچه راهنماهای درمان دارویی، طول دوره درمان افسردگی را حداقل 8 ماه بعد از فروکش علائم می‌دانند؛ 50 تا 83% از بیماران که دارو برای آن‌ها تجویز شده است، یا به صورت ناتمام دارو را مصرف کرده‌اند و یا آن را به صورت متناقص مصرف می‌کنند که هیچ فایده‌ای ندارد و خطر عود و برگشت را بالا می‌برد (12). در خدمات جامعه‌نگر روان‌پزشکی، نرخ قطع درمان از 30 تا 60% با توجه به خدمات دریافت شده چون بیمارستان روزانه، خدمات بستری و سرپایی متغیر است (13). در مطالعه‌ای، در یک نظام مراقبتی جامعه‌نگر روان‌پزشکی در ایتالیا نزدیک به نیمی از بیماران درمان خود را قطع کرده بودند (14). در پیمایش سازمان

مدل مراقبت مشارکتی است که در واقع همکاری تنگاتنگ سیستم مراقبت اولیه (پزشکان عمومی) با یک تیم تخصصی سلامت روان است (3 و 4). مراقبت مشارکتی یک رویکرد ساختاریافته به درمان بیماری‌های مزمن است و نقش بیشتری برای متخصصان غیرپزشکی قائل است. طیف مداخلات این مدل شامل مداخلات تلفنی برای تشویق بیماران به پذیرش دارویی تا پیگیری متمرکزی است که شکلی از مداخله ساختاریافته روان‌شناختی است (5).

مدل‌های مراقبت مشارکتی که طی 20 سال گذشته بر اساس مدل مراقبت مزمن ایجاد شده‌اند؛ یک مداخله چندجزیی هستند که از رابط درمان برای متصل کردن فراهم‌کنندگان مراقبت اولیه، بیماران و متخصصان بهداشت روان استفاده می‌کنند (6). درمان در مدل مراقبت مشارکتی به صورتی طراحی می‌شود که شامل پیگیری بیماران، نظارت بر نتایج درمان، سازگار کردن درمان برای بیمارانی که بهبود پیدا نمی‌کنند و مشاوره با متخصص در هنگام ضرورت است. ایجاد نقش رابط درمان در مدل مراقبت مشارکتی اساسی است. وظایف و نقش‌های رابط درمان¹ در مدل‌های مختلف مراقبت مشارکتی شامل ارزیابی کنترل بیمار بر بیماری، نظارت بر موفقیت برنامه درمان، نظارت بر بهبود وضعیت، حمایت از تغییر رفتار، مدیریت درمان، پیگیری منظم برای حفظ تغییر رفتار و هماهنگ‌کنندگی فرآیند درمان است (7). مطالعات مختلف اثربخشی بیشتر مراقبت مشارکتی را نسبت به درمان استاندارد نشان داده‌اند. بیشتر از 35 مطالعه کنترل شده نشان داده‌اند که مراقبت مشارکتی برای افسردگی نسبت به درمان معمول مؤثرتر و به صرفه‌تر است (8 و 9). مطالعه مروری شریفی و همکاران (1391) که به مرور شواهد اثربخشی و هزینه - اثربخشی ارایه انواع خدمات جامعه‌نگر به بیماران دچار اختلالات روان‌پزشکی پرداخته است بیان می‌کند که مؤثرترین و هزینه اثربخش‌ترین الگوهای جامعه‌نگر درمان اختلالات خفیف روان‌پزشکی، مراقبت‌های مشارکتی و مراقبت‌های ارایه شده با استفاده از اینترنت بوده است. در این مدل‌ها کاهش علائم بیماری، رضایت‌مندی بیمار، و کاهش بار تحمیل شده اقتصادی بیماری بر خانواده از جمله شاخص‌هایی بود که به طور معناداری تحت تأثیر قرار گرفته بود (10).

¹ این عبارت ترجمه Case manager است. به این دلیل که این افراد مدیریت بیماران را بر عهده می‌گیرند، به آن‌ها مدیر مورد گفته می‌شود. ما برای سهولت درک و کاربرد از عبارت رابط درمان به جای مدیر مورد استفاده می‌کنیم.

² Community mental health center (CMHC)

³ Case manager

لازم را جهت شناسایی و درمان اختلالات افسردگی و اضطرابی دریافت کرده است، با ویزیت بیماران، شناسایی و درمان اختلالات را انجام می‌دهد و رابط درمان نیز با پیگیری‌های تلفنی وضعیت بهبودی بیمار را بررسی می‌کند و بیمار را به ادامه درمان ترغیب می‌کند. اطلاعات بیماران توسط رابطان درمان در نرم‌افزار ثبت اطلاعات بیماران نوروتیک وارد می‌شود. این نرم‌افزار به منظور ثبت اطلاعات بیماران طراحی شده است. همه بیماران در ابتدای ورود به درمان از این که اطلاعات آن‌ها مورد استفاده پژوهشی قرار می‌گیرد آگاه بودند. در این نرم‌افزار، اطلاعات دموگرافیک بیماران، اطلاعات ویزیت آن‌ها، داروهای تجویز شده توسط پزشک و پیگیری‌های تلفنی رابط درمان ثبت می‌شود. این نرم‌افزار در قالب نرم‌افزار اکسل طراحی شده است. فایل داده‌های بیماران هر یک از مطب‌ها نیز که به صورت یک فایل اکسل است، به صورت روزانه به ایمیل مراکز سلامت روان جامعه‌نگر ارسال می‌شود. در این مطالعه، معیار قطع درمان مراجعه نکردن بیمار تا 30 روز پس از تاریخ مقرر برای ویزیت بعدی او اختیار شد. باید خاطر نشان کرد که در این مطالعه، اطلاعات بیمارانی که فقط یک ویزیت داشتند از تحلیل خارج نشدند. به منظور بررسی عوامل مؤثر بر بقا از تکنیک آماری تحلیل بقا استفاده شد و تأثیر عواملی چون سن، جنس، تحصیلات، نوع تشخیص، تعداد تشخیص‌ها، مرکز ارایه‌کننده خدمات بر قطع درمان بررسی شد. بنا به دو دلیل، استفاده از این تکنیک ضروری بود: 1- متغیر بقا در این تکنیک، به صورت یک متغیر فاصله‌ای مدنظر بود و نه متغیری اسمی؛ 2- در صورت عدم استفاده از تحلیل بقا، تفاوت زمان شروع به همکاری پزشکان دو مرکز 1 و 2 می‌توانست ما را به نتایجی غیرواقعی رهنمون کند. همچنین برای بررسی تأثیر پیگیری‌های تلفنی بر بقا از رگرسیون کاکس استفاده شد. چهار نوع پیگیری تلفنی‌ای که در این مطب‌ها توسط رابط درمان انجام می‌شد عبارت بودند از:

پیگیری نوع 1 (پیگیری قبل از ویزیت بعدی): که در آن رابط درمان از بیمار در مورد وضعیت بیماری وی، مصرف داروها طبق دستور و عوارض آن‌ها سؤالاتی می‌پرسید. همچنین رابط درمان تاریخ ویزیت بعدی بیمار را به وی یادآوری می‌کرد. اگر بیمار در این پیگیری موارد خاصی را مطرح می‌کرد که نشان دهنده عود علائم و یا عدم پاسخ به درمان بود رابط درمان موضوع را با پزشک در میان می‌گذاشت و اگر پزشک صلاح می‌دید که وقتی زودتر برای ویزیت بیمار در نظر گرفته شود، رابط درمان این مطلب را به اطلاع بیمار می‌رساند.

جهانی بهداشت که به طور کلی همه خدمات سرپایی روان‌پزشکی را در نظر داشت، نرخ قطع درمان حدود 31/7% به دست آمد: 26/3% در کشورهای با درآمد بالا، 45/1% در کشورهای با درآمد متوسط بالا و 37/6% در کشورهای پایین یا متوسط پایین. قطع درمانی که توسط روان‌پزشک ارایه می‌شود 21/3% و در همه کشورها یکسان بود (درآمد بالا 20/3%، متوسط بالا 23/6%، پایین/متوسط پایین 23/8%). اما الگوی قطع درمان میان دیگر ارایه‌کنندگان خدمات در کشورهای مختلف متفاوت گزارش شد (15). در مطالعه‌ای توسط الفسون⁴ و همکاران (2009) بیشترین نرخ قطع درمان در واحدهای پزشکی عمومی و در حدود 32% بود و کمترین قطع درمان نیز برای روان‌پزشکان و در حدود 15% بود (16).

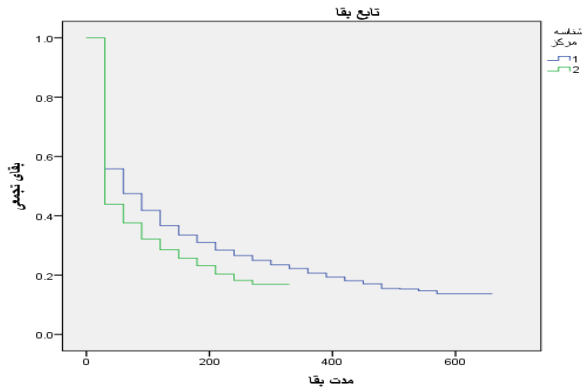
این یافته‌ها اهمیت شناسایی عوامل خطر قطع درمان را نشان می‌دهند؛ چرا که هم قطع درمان روان‌پزشکی شایع است و هم این که اگر درمان‌های سلامت روان برای یک دوره کامل دریافت نشوند مؤثر نیستند. بنابراین آگاهی از شیوع و تعیین‌کننده‌های قطع درمان برای طراحی مداخلات و سیاست‌های مراقبت بهداشت اساسی است تا امکان دریافت کامل خدمات درمانی توسط بیماران افزایش یابد (17). پژوهش حاضر با در نظر داشتن این که درمان کامل و مناسب اختلالات خلقی و اضطرابی می‌تواند بار این بیماری‌ها را در جامعه کاهش دهد، درصدد است تا با تعیین عوامل پیش‌بینی‌کننده قطع درمان بیماران، امکان ماندگاری بیماران را در مراقبت مشارکتی افزایش دهد.

روش کار

این مطالعه یک بررسی توصیفی - تحلیلی داده‌های جاری ثبت شده است. آزمودنی‌های این مطالعه، همه بیماران (2600 نفر) مبتلا به اختلالات اضطرابی و افسردگی مراجعه‌کننده به مطب‌های پزشکان عمومی همکار (25 پزشک) مراکز سلامت روان جامعه‌نگر از تاریخ بهمن ماه 1389 تا پایان دی ماه 1391 بودند. دو مرکز سلامت روان جامعه‌نگر دانشگاه علوم پزشکی تهران در منطقه جنوبی شهر تهران - منطقه اجتماعی اقتصادی پایین شهر تهران - واقع شده‌اند. در این مطالعه، 12 مطب، واحدهای همکار مرکز اول و 13 مطب نیز واحدهای همکار مرکز دوم بودند. هر یک از واحدهای همکار مراکز سلامت روان جامعه‌نگر از یک پزشک عمومی و یک رابط درمان (منشی پزشک عمومی) تشکیل شده‌اند. پزشک عمومی که آموزش‌های

⁴ Olfson

گرفته بودند (شکل 1)، به طور مشهودی بیشتر از مرکز شماره 2 بود. مدت میانه بقای بیماران مرکز 1، 50/91 و مرکز 2، 26/72 بود. تفاوت میزان بقای بیماران در درمان، در بین دو مرکز شماره 1 و 2 به لحاظ آماری معنادار بود ($p < 0/001$).

شکل 1- تفاوت میزان بقای بیماران در درمان بین دو مرکز شماره 1 و 2

نتایج پژوهش در مورد میانه مدت بقای بیماران در درمان را به تفکیک مطب‌های مختلف - نیمی از مطب‌ها زیر نظر مرکز شماره 1 و نیم دیگر زیر نظر مرکز شماره 2 مشغول فعالیت بودند - نشان داد که تفاوت میانه مدت بقای بیماران در مطب‌های مختلف به لحاظ آماری کاملاً معنادار بود ($p < 0/001$). میانه مدت زمان حضور بیماران در درمان در مطب‌های مختلف، 32 روز بود که از 16 تا 600 روز در بین پزشکان مختلف متغیر بود. میانه مدت حضور بیماران جوان (تا 35 سال)، میانسال (35-55 سال) و مسن (55 سال به بالا) به ترتیب برابر 28، 42 و 49 روز بود. تفاوت میزان حضور افراد جوان، میانسال و مسن در درمان به لحاظ آماری معنادار بود ($p < 0/05$). میانه مدت بقای زنان و مردان در درمان به ترتیب برابر 34 و 29 روز بود. این تفاوت به لحاظ آماری معنادار نبود ($p = 0/74$). میانه مدت زمان حضور افراد با تحصیلات زیر دیپلم برابر 30 روز بود؛ حال آن که این عدد برای افراد با تحصیلات دیپلم و بالاتر نزدیک به 36 روز بود ($p = 0/165$).

برای مقایسه میزان بقای بیماران در درمان به تفکیک تعداد تشخیص‌ها نیز از آزمون تحلیل بقا استفاده کردیم. به لحاظ آماری تفاوت معناداری در میزان بقای بیماران در درمان به تفکیک تعداد تشخیص‌هایشان دیده نشد. همچنین به لحاظ آماری تفاوت معناداری بین تشخیص‌های مختلف نیز دیده نشد (جدول 1).

پیگیری نوع 2 (پیگیری مراجعه نکردن برای ویزیت): هنگامی انجام می‌شد که بیمار روز قبل برای ویزیت مراجعه نکرده باشد. رابط درمان بر این اساس با بیمار تماس می‌گرفت و از وی در خصوص تمایل به ادامه درمان نزد پزشک عمومی سؤال می‌پرسید و او را به ادامه درمان ترغیب می‌کرد.

پیگیری نوع 3 (پیگیری مراجعه به روان‌پزشک): در مورد بیمارانی انجام می‌گرفت که در ویزیت قبلی به روان‌پزشک ارجاع شده بودند، در این پیگیری رابط درمان در خصوص مراجعه بیمار به روان‌پزشک و وضعیت بیماری او سؤال می‌پرسید.

پیگیری نوع 4 (پیگیری متقاعد نمودن بیمار برای مراجعه): در صورتی انجام می‌شد که بیمار عدم تمایل خود را به ادامه درمان علی‌رغم عدم تمام دوره درمانی خود در پیگیری تلفنی قبلی بیان کرده بود، بدین ترتیب رابط درمان موظف بود با بیمار تماس گرفته و وی را به ادامه درمان ترغیب کند.

نتایج

از 2600 بیمار مراجعه کننده به مطب‌های پزشکان عمومی همکار مراکز سلامت روان جامعه‌نگر، 55% در مطب‌های زیر نظر مرکز شماره 1 و 45% دیگر نیز تحت نظر مطب‌های مرکز شماره 2 تحت مداوا قرار گرفتند. 50% بیماران در بازه سنی بین 21 تا 40 سال قرار داشتند. کمتر از یک پنجم بیماران مرد و حدود سه چهارم بیماران متأهل بودند. تنها یک دهم بیماران دارای تحصیلات دانشگاهی بودند. تشخیص 51% بیماران افسردگی اساسی بود. البته گاهی این تشخیص با یک یا دو اختلال اضطرابی همراه بود. 38% تشخیص‌ها هم اختلال اضطراب منتشر بود. 71% از بیماران قبل از پایان مداوا، مراجعه به مطب را ادامه نداده بودند. فقط 29% بیماران در این بررسی درمان خود را قطع نکرده بودند. نتیجه تحلیل بقای کلی نتایج نشان داد که میانه مدت بقای بیمار در درمان، برابر 32 روز بود.⁵

اگر در این مطالعه بیمارانی که فقط یک ویزیت داشتند در تحلیل کنار گذاشته شوند، میانه بقای بقیه بیماران 158 روز خواهد بود. برای بررسی دقیق‌تر میزان بقای بیماران در درمان، از تکنیک تحلیل بقا⁶ استفاده کردیم. با انجام تحلیل بقا به تفکیک دو مرکز شماره 1 و 2، مشخص شد که میزان بقای بیمارانی که در مطب‌های زیر نظر مرکز شماره 1 مورد مداوا قرار

⁵ از آن جا که توزیع فراوانی تابع بقا معمولاً دارای چولگی است، میانه شاخص گرایش مرکزی مناسب‌تری است. از این رو در آزمون‌های بقا، به‌جای میانگین معمولاً میانه محاسبه می‌شود.

⁶ Survival Analysis

قطع درمان در خدمات سرپایی روان‌پزشکی از 20 تا 60% متغیر است (11). در خدمات جامعه‌نگر روان‌پزشکی نیز نشان داده شده که نرخ قطع درمان از 30 تا 60% با توجه به خدمات دریافت شده چون بیمارستان روزانه، خدمات بستری و سرپایی متغیر است (13). الفسون و همکاران (2009) نیز نرخ قطع درمان را حدود یک پنجم بیماران (22%) دانسته‌اند (16). سه مطالعه در برزیل نیز، نرخ قطع درمان را حدود 27/1%، 33/2% و 39/2% گزارش کرده‌اند (13). روسی⁸ و همکاران (2002) نیز نرخ قطع درمان را بین 26% تا 40% در یک دوره یک ساله برآورد کرده‌اند (18). البته تعریف متفاوتی که برای قطع درمان در مطالعات مختلف در نظر گرفته شده است، مانعی برای مقایسه بین مطالعات ایجاد می‌کند (13). در مطالعه حاضر، معیار قطع درمان مراجعه نکردن بیمار تا 30 روز پس از تاریخ مقرر برای ویزیت خود بود. باید خاطر نشان کرد که در این مطالعه اطلاعات بیمارانی که فقط یک ویزیت داشتند از تحلیل خارج نشدند. بنابراین یکی از دلایل ناهماهنگی نرخ قطع درمان در مطالعه حاضر با سایر مطالعات می‌تواند خارج نکردن بیمارانی باشد که فقط یک ویزیت داشتند.

البته علاوه بر تفاوت مفهوم قطع درمان، این ناهماهنگی می‌تواند علل دیگری نیز داشته باشد. اول این که، مراکز سلامت روان جامعه‌نگر که بقای بیمارانشان در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت، نخستین مراکز از نوع خود در ایران هستند و پیشروی خدمات روان‌پزشکی جامعه‌نگر در ایران هستند؛ لذا تازگی و تجربه نخستین بودن می‌تواند عملکرد تیم تخصصی و واحدهای مراقبت اولیه تحت نظارت آن‌ها را تحت‌الشعاع قرار داده باشد. همچنین تمام بیماران مراجعه کننده به مطب‌های پزشکان همکار این مراکز از منطقه جنوب شهر تهران، منطقه با سطح اجتماعی اقتصادی پایین بودند. در ادبیات این حوزه، سطح اجتماعی اقتصادی پایین از عوامل خطر قطع درمان است (11، 17 و 19). ثلثاً، بیماران مراجعه کننده به واحدهای مراقبت اولیه در این پژوهش فقط مبتلایان به اختلالات افسردگی و اضطرابی بدون سابقه بستری در بیمارستان روان‌پزشکی بودند که هماهنگ با سایر مطالعات، قطع درمان در این بیماران بالاتر است. برای مثال، سوتوملو و کراسلند گومارز⁹ (2005) نشان داده‌اند که خطر بالاتر قطع درمان برای بیمارانی بوده است که از بیمارستان روان‌پزشکی ارجاع نشده بودند و خودشان به صورت خودانگیخته مراجعه کرده بودند (13). در

جدول 1- مقایسه بقای بیماران بر اساس عواملی چون گروه سنی، مرکز ارایه‌کننده خدمات، جنسیت، سطح تحصیلات، انواع تشخیص‌ها و تعداد تشخیص‌ها

میانۀ بقا	Wilcoxon (Gehan) Statistic	p
مرکز شماره 1	28/628	* <0/001
مرکز شماره 2	26/72	
افسردگی	2/077	0/722
وسواس	36/57	
اضطراب	32/55	
دیبستامی	29/30	
پنیک	28/37	
زن	27/05	
مرد	34	0/740
چوان	0/110	
میانسال	28/23	* <0/05
مسن	36/43	
زیر دیپلم	46/92	
دیپلم و بالاتر	29/90	0/165
1 تشخیص	35/59	
2 تشخیص	29/98	0/234
3 تشخیص	44/09	
	28/59	

نتایج مقایسه دو به دو بیماری‌های مختلف از لحاظ مدت زمان بقا در درمان تفاوت معناداری را نشان نداد. برای آن که ارتباط چهار نوع پیگیری تلفنی با بقای بیماران در درمان سنجیده شود معادله رگرسیونی بین آن‌ها را محاسبه کردیم. جدول 2 نشان می‌دهد که ارتباط پیگیری نوع 1، 3 و 2 به ترتیب بر بقای بیماران معنادار بود. پیگیری نوع 4 تأثیر معناداری بر بقا نداشت.

جدول 2- مقایسه ارتباط انواع پیگیری‌ها با بقای بیماران در درمان

Exp(B)	p	درجه آزادی	Wald	خطای استاندارد	B
0/713	* <0/001	1	535/850	0/014	-0/330
1/033	* <0/001	1	19/104	0/007	0/033
0/939	* <0/05	1	3/946	0/031	0/063
1/057	0/484	1	0/491	0/079	0/055

مشاهده می‌شود که پیگیری نوع 4 دارای قابلیت پیش‌بینی‌کنندگی مستقلی در رابطه با مدت زمان بقای بیمار در درمان نبود. رابطه پیگیری نوع 2 و بقای بیماران در درمان نیز به طور معکوس بود. با توجه به ضرایب B موجود در جدول، به نظر می‌رسد که هر چقدر پیگیری نوع 1 و نوع 3 بیشتر انجام گیرد، قطع درمان بیماران به طور محسوسی کاهش می‌یابد. البته همبستگی پیگیری نوع 1 با کاهش قطع درمان بیماران، بیشتر از پیگیری نوع 3 می‌باشد.

بحث

نتایج این پژوهش نرخ قطع درمان را 71% نشان داد که با یافته‌های سایر مطالعات هماهنگ نیست و میزان آن بیشتر از دیگر پژوهش‌ها در سایر کشورها است. به عنوان مثال در مطالعه رنسر⁷ و همکاران (2009) گزارش شده است که نرخ برآورد شده

⁸ Rossi

⁹ Souto Melo and Crosland Guimaraes

⁷ Renses

در تحلیل کنار گذاشته شوند، میانه بقای بقیه بیماران 158 روز خواهد بود. این یافته تأکیدی است بر یافته‌های مطالعات قبلی که قطع درمان را در ماه اول درمان بالاتر از همیشه می‌دانستند. به عبارتی دیگر اگر بیمار بخواهد درمان خود را قطع کند، به احتمال زیاد این قطع درمان بعد از ویزیت اول خواهد بود.

میانه مدت حضور بیماران در درمان برای مطب‌های مختلف به لحاظ آماری تفاوت معناداری داشت و همین موضوع منجر به معنادار شدن تفاوت دو مرکز ارائه‌دهنده خدمات در این مطالعه گردید. نکته حائز اهمیت این است که هر چقدر تعداد بیماران مورد مداوا در مطبی بیشتر باشد، با اطمینان بیشتری می‌توان میانه مدت بقای بیماران آن مطب را معتبر دانست. در هر یک از این مطب‌ها پزشک عمومی وظیفه ویزیت بیماران، تشخیص بیماری و تجویز دارو را برعهده داشته و رابطان درمان نیز بایستی با پیگیری‌های تلفنی که شرح داده شد بیمار را به ادامه درمان ترغیب می‌کردند و ارتباط وی را با سیستم ارائه خدمات حفظ می‌نمودند. تفاوت معنادار بین مطب‌های مختلف ناشی از تفاوت عملکرد پزشکان عمومی و همچنین رابطان درمان می‌باشد. بازدیدهای نظارتی مراکز ما از مطب‌های موفق و ناموفق در بقای بیمار نشان داده است که تشخیص بیش از حد موارد اختلالات اضطرابی و افسردگی از سوی تعدادی از پزشکان عمومی احتمالاً منجر به قطع درمان از سوی افرادی می‌شود که در حد خفیف دچار مشکل بوده‌اند، همچنین ناتوانی برخی پزشکان در شکل دادن به ارتباط اولیه و نگرش منفی آنان به روان‌پزشکی نیز می‌تواند منجر به قطع درمان از سوی بیماران شود، درمان نادرست تعدادی از پزشکان نیز منجر به پاسخ نامناسب بیمار و احتمالاً خروج از درمان می‌شود. همچنین توجه نکردن بیماران در مورد ماهیت بیماری و زمان بر بودن تأثیر دارو نیز در قطع درمان در برخی مطب‌ها مؤثر است. در مورد رابطان درمان نیز بی‌دقتی برخی در ثبت داده‌ها و بی‌انگیزه بودن آن‌ها برای انجام پیگیری‌های تلفنی و اهمال در انجام پیگیری‌های تلفنی می‌تواند در قطع درمان مؤثر باشد.

به طور کلی به نظر می‌رسد که مطب‌هایی که در ماندگاری بیمارانشان در درمان موفق‌تر بودند، ارتباط درمانی بهتری با بیمار برقرار کرده باشند. ارتباط درمانی عاملی است که مطالعات مختلف بر آن تأکید کرده‌اند. این ارتباط بر بقای بیمار در درمان و تبعیت از آن مؤثر است (24-22). قطعاً این که چرا برخی پزشکان و رابطان درمان عملکرد بهتری در حفظ بیمارانشان در درمان داشتند، باید مورد بررسی بیشتری واقع گردد. یافته‌های ما در خصوص عدم تأثیر جنس و تعداد تشخیص‌ها بر قطع درمان ناهماهنگ با یافته‌های سایر مطالعات است. در مطالعات مختلف

مطالعه رامنی¹⁰ (1988) نیز اکثر بیمارانی که تجربه قبلی استفاده از خدمات روان‌پزشکی را نداشتند، درمان خود را قطع کرده بودند (13). رنسز و همکاران (2009) نیز سابقه قبلی درمان روان‌پزشکی را با نرخ پایین‌تر قطع درمان مرتبط دانستند (11). در همین راستا مطالعه روسی و همکاران (2002) نیز نشان داده است که تفاوت معناداری در سطح ناتوانی بین بیماران قطع‌کننده درمان و بیمارانی که درمان خود را ادامه می‌دهند وجود دارد. بیماران با ناتوانی کمتر احتمال قطع درمان بیشتر را دارند (18). پرکودانی¹¹ و همکاران (2002) نیز بیان کرده‌اند که در قیاس با بیماران مبتلا به سایکوز، بیماران مبتلا به نوروز و مبتلایان به اختلالات شخصیت احتمال بالاتر قطع درمان را دارند (14). دابشا¹² و همکاران نیز نتیجه گرفتند که بیماران مبتلا به افسردگی اساسی بالاترین احتمال قطع درمان را دارند (20).

در این مطالعه، میانه مدت زمان حضور بیماران در درمان، 32 روز بود. این یافته هماهنگ با اکثر مطالعاتی است که احتمال قطع درمان را در اوایل درمان بالاتر می‌دانستند (11، 13، 15، 16، 19 و 21). در مطالعه‌ای در برزیل توسط سوتوملو و کراسلند گومارز (2005) میانگین بقای بیماران در درمان 30/5 روز بود (13). پانگ¹³ و همکاران نیز نشان دادند بیماران در آغاز درمان و قبل از ایجاد ارتباط درمانی بین خود و متخصصان سلامت، درمان را رها می‌کنند و بر اساس توافقی جمعی، آغاز درمان، دوره بیشترین خطر قطع آن می‌باشد (13). پینتومزا¹⁴ و همکاران نشان داده‌اند که قطع درمانی که توسط پزشکان عمومی انجام می‌شود در سه ویزیت اول بالاتر است (19). دیمیتاره¹⁵ (2003) نیز بیان کرده است که قطع درمان در بیماران افسرده در مراقبت اولیه بالاست و قطع درمان در ماه اول از همه بالاتر است (22). در خصوص ارائه‌دهندگان خدمت، در مطالعه‌ای توسط الفسون و همکاران (2009) بیشترین نرخ قطع درمان در واحدهای پزشکی عمومی و در حدود 32% گزارش شد و کمترین قطع درمان نیز برای روان‌پزشکان و در حدود 15% بود (16). البته باید مجدداً متذکر شد که در این مطالعه اطلاعات بیمارانی که فقط یک ویزیت داشتند از تحلیل خارج نشوند. بنابراین پایین بودن میانه مدت بقا در مطالعه حاضر می‌تواند به علت خارج نکردن بیمارانی باشد که فقط یک ویزیت داشتند. اگر در این مطالعه بیمارانی که فقط یک ویزیت داشتند

¹⁰ Romney

¹¹ Percudani

¹² Dobscha

¹³ Pang

¹⁴ Pinto-Meza

¹⁵ Demyttenaere

20 سال گذشته نیز که توسط زیگوراس و استوارت¹⁸ (2000) انجام گرفته است نشان داد که در قیاس با درمان معمولی، رابط درمانگری با نتایج زیر مرتبط است: بهبود بالاتر علائم، کاهش در بستری و کم شدن بخش بیماران بستری شده، تماس بیشتر با خدمات سلامت روان، تماس بالاتر با سایر خدمات، نرخ پایین تر قطع درمان از خدمات سلامت روان، بهبود بیشتر در عملکرد اجتماعی، رضایت بالاتر بیمار و خانواده وی از درمان و بار کمتر درمان بر خانواده (31).

در مراکز مورد مطالعه ما، پیگیری‌ها که شامل پیگیری قبل از ویزیت بعد، پیگیری مراجعه به روان‌پزشک، پیگیری مراجعه نکردن برای ویزیت و پیگیری متقاعد کردن بیمار برای مراجعه بوده است؛ به منظور تداوم حضور بیمار در درمان و کمک به تبعیت او از دارو درمانی انجام می‌گیرد. نتایج مطالعه حاضر نشان می‌دهد هر چقدر پیگیری نوع 1 و نوع 3 بیشتر انجام شوند، قطع درمان بیماران به‌طور محسوسی کاهش می‌یابد. البته همبستگی پیگیری نوع 1 با کاهش قطع درمان بیماران، بیشتر از پیگیری نوع 3 می‌باشد. پیگیری نوع 2 رابطه معکوسی با بقای بیماران داشته است. پیگیری نوع 4 (پیگیری متقاعد کردن بیمار برای مراجعه) بر بقای بیماران تأثیر معناداری نداشته است. این که چرا پیگیری قبل از ویزیت بعد، بیشترین تأثیر را بر بقا داشته است، باید گفت که این پیگیری در تمامی مطب‌ها بیشتر از سایر پیگیری‌ها انجام شده است و رابطان درمان تلاش بیشتری بر انجام آن داشته‌اند؛ این پیگیری‌های تلفنی ارتباط بیمار را با پزشک تسهیل کرده و با یادآوری زمان ویزیت بعد به حفظ رابطه درمانی نیز کمک نموده‌اند. برعکس پیگیری متقاعد کردن بیمار برای مراجعه در مطب‌ها خیلی کم صورت گرفته است و رابطان درمان بعد از این که بیمار عدم تمایل خود را برای ادامه درمان بیان کرده است، پیگیری متقاعد کردن بیمار برای مراجعه را انجام نداده‌اند. در خصوص تبیین چرایی تأثیر پیگیری مراجعه به روان‌پزشک بر بقای بیماران نیز باید گفت که اکثر بیمارانی که به روان‌پزشک مراکز ارجاع داده شده‌اند، بیماری شدیدتری داشتند. برخی از آنان مبتلا به اختلالات سایکوتیک و اختلال دوقطبی بوده و برخی دیگر نیز اختلالات اضطرابی و افسردگی شدیدتری داشتند. طبق آن چه که گفته شد بیماران سایکوتیک و بیماران با ناتوانی بیشتر، قطع درمان کمتری دارند. در خصوص ارتباط پیگیری نوع 2 و بقا بیماران نیز به نظر می‌رسد که این پیگیری برای بیمارانی که درمان خود را قطع نموده‌اند بیشتر انجام شده است که با توجه به تعریف و کارکرد این پیگیری منطقی به نظر می‌رسد.

نشان داده شده است که جنسیت زن یکی از عوامل مؤثر بر بقای بیماران است (19). همچنین داشتن چند تشخیص توأم، از عوامل خطر قطع درمان محسوب می‌شود. میچل و سلمز¹⁶ (2007) نشان داده‌اند که بیماران مبتلا به دو تشخیص توأم، سه برابر بیمارانی که فقط یک تشخیص داشتند درمان خود را قطع کردند (21). یافته‌های ما در مورد بقای بیشتر بیماران مسن در درمان نسبت به بیماران جوان‌تر، هماهنگ با یافته‌های سایر مطالعات است. در مطالعات مختلف سن کم یکی از ریسک فاکتورهای قطع درمان است (11، 17، 18 و 21).

مطالعات حوزه قطع درمان، سطح اجتماعی-اقتصادی پایین را یکی از عوامل خطر مهم بر قطع درمان می‌دانند. در همین راستا مشکلاتی چون نداشتن بیمه، دوری مرکز و به‌طور کلی مشکلات حمل و نقل نیز بر قطع درمان مؤثر ذکر شده‌اند (11، 17، 19، 21، 25 و 26). بیماران مراجعه‌کننده به مراکز سلامت روان جامعه‌نگر دانشگاه علوم پزشکی تهران نیز، ساکن منطقه جنوبی شهر تهران بوده‌اند که به لحاظ اقتصادی-اجتماعی پایین محسوب می‌شود. شاید بشود میزان بالای قطع درمان در این مراکز را به این موضوع نسبت داد.

از دیگر یافته‌های این پژوهش تأثیر پیگیری‌های تلفنی رابط درمان بر بقا بوده است. این یافته، هماهنگ با یافته‌های سایر مطالعات در خصوص اثربخشی پیگیری‌های تلفنی رابط درمان است. رابط درمان در مراقبت مشارکتی نقشی اساسی دارد. درمان در مدل مراقبت مشارکتی شامل پیگیری بیماران، نظارت بر نتایج درمان، سازگار کردن درمان برای بیمارانی که بهبود پیدا نمی‌کنند و مشاوره با متخصص در هنگام ضرورت است. وظایف رابط درمان در مدل‌های مختلف مراقبت مشارکتی شامل ارزیابی کنترل بیمار بر بیماری، نظارت بر موفقیت برنامه درمان، نظارت بر بهبود وضعیت، حمایت از تغییر رفتار، مدیریت درمان، پیگیری منظم برای حفظ تغییر رفتار و هماهنگ‌کنندگی فرایند درمان است (7). مطالعات مختلف اثربخشی مدل مراقبت مشارکتی را که بر نقش رابط درمان در انجام پیگیری‌های تلفنی تأکید شده، نشان داده‌اند (32-27). شماری از مطالعات کنترل شده، رویکردهای نوین رابط درمانگری نشان داده‌اند که بهبودی بیماران هنگامی است که پیگیری‌های منظم وجود دارد (30). کرون و بلند¹⁷ (2006) نیز بیان کرده‌اند که یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های قوی نتایج مثبت بالینی در مطالعات مراقبت مشارکتی برای افسردگی، پیگیری منظم بوده است (4). متاآنالیز بررسی‌کننده اثربخشی رابط درمانگری سلامت روان طی

¹⁶ Mitchell and Selmes

¹⁷ Craven and Bland

¹⁸ Ziguras and Stuart

تجربه طبابت‌شان در این مطالعه بررسی نشد. به نظر می‌رسد از آن جا که میان مطب‌ها تفاوت معناداری در بقای بیماران وجود دارد لازم است مطالعه کنترل شده‌ای صورت گیرد که ویژگی‌های شخصیتهای پزشکان عمومی و رابطان درمان، و توانایی پزشکان در تشخیص و درمان را بررسی نماید و تأثیر این عوامل را بر بقای بیماران اندازه‌گیری نماید.

تشکر و قدردانی

این پژوهش در قالب یک تحقیق نظام سلامت (HSR) و با حمایت مالی اداره سلامت روان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی انجام شده است. نویسندگان لازم می‌دانند از تلاش‌های ارزشمند رابطان درمان و پزشکان همکار CMHC در اجرای این پروژه قدردانی نمایند.

References

- Ellen SR, Norman TR, Burrows GD. Assessing anxiety and depression in primary care. *MJA practice Essentials*. 1997; 167(6):328-33.
- Santana L, Fontenelle LF. A review of studies concerning treatment adherence of patients with anxiety disorders. *Patients prefer adherence* 2011; 5:427-439.
- Smith Jeffrey L. Collaborative care improves treatment for depression. *Mental health Queri (Quality Enhancement research initiative)*. June 2011.
- Craven MA, Bland R. Better practice in collaborative mental health care: an analysis of the evidence base. *Can J Psychiatry* 2006; 51: 7-72.
- Miller KE. Long-term outcomes of collaborative care for depression. *AM Fam Physician* 2007; 75(7): 1078.
- Thota AB, Sipe TA, Byard GJ, Zometa CS, Hahn RA, McKnight-Eily LR, et al. Collaborative care to improve the management of depressive disorders, A community guide systematic review and meta-analysis. *Am J Prev Med* 2012; 42 (5): 525-538.
- Gilbody S, Bower P. *Depression in primary care: Evidence and Practice*. New York: Cambridge University Press; 2011.
- Simon GE, Katon WJ, Vonkroff M, Unutzer J, Lin E, Walker EA, et al. Cost-Effectiveness of a collaborative care program for primary care patients with persistent depression. *Am J Psychiatry* 2001; 158:1638-1644.
- Unutzer J, Katon WJ, Fan M, Schoenbaum MC, Lin E, Della Penna RD & et al. Long-term cost effects of collaborative care for late-life depression. *The American Journal of Managed Care* 2008; 14(2): 95-100.
- Sharifi V, Amin-Esmaeili M, Farhoodian A, Abolhassani F. What is an effective community based services for people with psychiatric disorders? A review of evidence. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology* 2013; 19 (2): 79-96.
- Renses B, Munoz E, Lopez-Ibor JJ. Factors predicting drop-out in community mental health centers. *World Psychiatry* 2009. 173-179.
- Aikens JE, Nease DE, Klinkman MS. Explaining patient's beliefs about the necessity and harmfulness of Antidepressants. *Ann Fam Med* 2008; 6 (1): 23-29.
- Souto Melo AP, Crosland Guimaraes MD. Factors associated with psychiatric treatment dropout in a mental health reference center, Belo Horizonte. *Rev. Bras. Psiquiatr* 2005; 27 (2): 113-8.
- Percudani M, Belloni G, Contini A, Barbui C. Monitoring community psychiatric services in Italy: differences between patients who leave care and those who stay in treatment. *B J Psych* 2002, 180:254-259.
- Wells JE, Browne MO, Aquilar G, Al-Hamzawi A, Alonso J, Angermeyer MC, et al. Drop out from out-patient mental healthcare in the World Health Organization's World Mental Health Survey initiative. *Br J Psych* 2013; 202(1): 42-9.
- Olfson M, Mojtabai R, Sampson NA, Hwang I, Druss B, Wang PS, et al. Dropout from outpatient mental health care in the United States. *Psychiatr Serv* 2009; 60 (7): 898-907.
- Edlund MJ, Wang PS, Berglund PA, Katz SJ, Lin E, Kessler RC. Dropping out of mental health treatment: patterns and predictors among epidemiological survey respondents in the United States and Ontario. *AM J Psychiatry* 2002; 159: 845-851.
- Rossi A, Amaddeo F, Bisoffi G, Ruggeri M, Thornicroft G, Tansella M. Dropping out of care: inappropriate terminations of contact with community-based psychiatric services. *B J Psych* 2002; 181:331-338.
- Pinto-Meza A, Fernandez A, Bruffaerts R, Alonso J, Kovess V, De Graaf R, et al. Dropping out of mental health treatment among with depression and anxiety by type of provider: results of the European study of the epidemiology of mental disorders. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol* 2011; 46: 273-280.
- Ribeiro MS, Junior JCCX, Mascarenhas TR, Silva PM, de Melo Vieira EM & Ribeiro LC. Treatment dropout at a secondary mental health service. *Trends Psychiatry Psychother* 2012; 34 (4): 207-14.

نتیجه‌گیری

به طور کلی نتایج مطالعه حاضر تفاوت معنادار میان مطب‌های مختلف را در بقای بیماران در درمان نشان می‌دهد. به نظر می‌رسد برخی پزشکان و رابطان درمانشان در حفظ ارتباط بیمار با سیستم ارایه‌کننده خدمات موفق‌تر بوده‌اند و ارتباط درمانی بهتری را شکل داده‌اند. پیگیری‌های تلفنی رابطان درمان نیز بر همین اساس بر بقا تأثیر معنادار داشته است. از آن جا که نمونه این مطالعه، بیماران منطقه اجتماعی-اقتصادی محروم بوده‌اند و مطب‌های ارایه‌کننده خدمت نیز فقط همکاران دو مرکز سلامت روان جامعه‌نگر واقع در منطقه جنوبی تهران بوده است، لازم است که مطالعات دیگری با نمونه‌های دیگر صورت گیرد. متأسفانه در این مقاله امکان بررسی همه عوامل مؤثر بر بقا فراهم نبود. به طور مثال ویژگی‌های خود پزشکان، سن، جنس و

- 21- Mitchell AJ, Selmes T. Why don't patients attend their appointments? Maintaining engagement with psychiatric services. *Advances in Psychiatric treatment* 2007; 13: 423-434.
- 22- Demyttenaere K. Risk factors and predictors of compliance in depression. *European Neuropsychopharmacology* 2003; 13: 69-75.
- 23- Wing E. (dissertation). The relationship between therapist empathy, the working alliance and therapy outcome: a test of a partial mediation model. Ohio: Ohio University; 2010.
- 24- Croasdale M. Students lose empathy for patients during medical school. 2008. Amednews Online. Available at: <http://www.amednews.com/article/20080324/profession/303249964/6/>. Accessed March 24, 2008.
- 25- Swett C, Noones J. Factors associated with premature termination from outpatient treatment. *Hops Community Psychiatry* 1989; 40 (9):947-51.
- 26- Bruwer B, Sorsdahl K, Harrison J, Stein DJ, Williams D, Seedat S. Barriers to mental health care and predictors of treatment dropout in the South African Stress and Health Study. *Psychiatr Serv* 2011;62 (7):774-81.
- 27- Gensichen J, Torge M, Peitz M, Wendt-Hermainski H, Beyer M, Rosemann T, et al. Case management for the treatment of patients with major depression in general practices-rationale, design and conduct of a cluster randomized controlled trial- PROMPT (primary care monitoring for depressive patient s trial). *BMC Public health* 2005; 5:101.
- 28- Ell K, Xie B, Kapetanovic S, Quinn DI, Lee P, Wells A, et al. One year follow-up of collaborative depression care for low-income, predominantly Hispanic patients with cancer. *Psychiatric services* 2011; 62: 162-170.
- 29- Chaney EF, Rubenstein LV, Liu C, Yano EM, Bolkan C, Lee M, et al. Implementing collaborative care for depression treatment in primary care: A cluster randomized evaluation of a quality improvement practice redesign. *Implementation Science* 2011; 6:121.
- 30- Solberg L, Trangle MA, Wineman AP. Follow-up and follow-through of depressed patients in primary care: the critical missing components of quality care. *J Am Board Fam Pract* 2005;18 (6): 520-527.
- 31- Ziguras SJ, Stuart GW. A meta-analysis of the effectiveness of mental health case management over 20 years. *Psychiatr Serv* 2000; 51(11): 1410-21.
- 32- Suter B, Agerter D. Collaborative psychiatric care in a rural family medicine setting reduces health care utilization in depressed patients. *Minn Med* 2007; 90 (1):39-41.

Factors Associated with Drop-out from Treatment in Patients with Anxiety and Depressive Disorders

Abolhassani Shahreza F¹ (MD), Sharifi V² (MD), Moazami Godarzi L³ (MA), Mousavinia SJ³ (MD), Jafarineia M³ (MD), Amin-Esmaeili M⁴ (MD), Hajizadegan A³ (MA), Noee Z^{3*} (MSc)

¹ National Institute of Health Research, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

² Tehran University of Medical Sciences, Roozbeh hospital, Tehran, Iran

³ Community Mental Health Center, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

⁴ Iranian Research Center for HIV/AIDS, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Original Article

Received: 24 Jun 2014, Accepted: 2 Oct 2014

Abstract

Introduction: This study was conducted to evaluate factors associated with drop-out rate among patients with psychiatric disorders.

Methods: This was a descriptive-analytic study. All patients (n=2600) diagnosed with anxiety or depressive disorders visited by a general practitioner in a private clinic affiliated with community mental health centers were included during November 2010 to October 2012. The survival analysis was used to assess the patients' drop-out and factors related to patients' drop-out. The impact of factors such as age, gender, education, type of diagnosis, and provider center of services on treatment drop-out were evaluated. The Cox regression was also used to assess effect of telephone follow-ups on patients' survival in treatment.

Results: The median length of stay in treatment was 32 days ranged from 16 to 600 days for different general practitioners. When patients with only one visit were excluded, the median length of stay in treatment was 158 days. Effective factors on retention from treatment included patients' age, provider clinic of services and telephone follow-up by case managers.

Conclusion: Developing a good therapeutic alliance using regular telephone follow-ups is effective on retention of patients in treatment.

Key words: depressive disorders, anxiety disorders, collaborative care, drop-out

Please cite this article as follows:

Abolhassani Shahreza F, Sharifi V, Moazami Godarzi L, Mousavinia SJ, Jafarineia M, Amin-Esmaeili M, et al. Factors Associated with Drop-out from Treatment in Patients with Anxiety and Depressive Disorders. *Hakim Health Sys Res* 2014; 17(3): 250- 259.

*Corresponding Author: Community Mental Health Center, Tehran University of Medical Sciences. Tel: +98- 21- 55685962, Fax: +98- 21- 55685961 E-mail: zahranoe@gmail.com